

Mély-ég objektumok

Pillantás a déli égre

Hála az égieknek ez év márciusában tíz napot tölthettem Sri Lankán, így módom nyílt egy kis nézelődésre a déli égbolton. A hirtelen jött utazás előtt a legfőbb feladat egy hordozható távcső gyorsított beszerzése volt. Ez végül egy 150/600-as tubus képében valósult meg, amühez még egy könnyű, Dobson jellegű szerelést kellett készíteni. A kihuzatot egyik monori ismerősöm alakította át, a keresőt pedig unokaöcsém kölcsönözte.

A déli éggel való első találkozásom egyben a legemlékezetesebb is. Amikor a repülőgépen kicsivel Szaúd-Arábia után az ablak mellé ülhettem, talán életem legjobb egét pillantottam meg. Szemben velem a Canopus világított, a Sirius pedig szokatlanul magasan állt. A Vela, mint az első „igazi” déli csillagkép, azonnal megragadott. A horizonttal párhuzamosan nyugvó Tejút óriási kitejedésű fehér foltként világított. Az ablak sarkában látható Crux pedig azt jelezte, hogy egyre közelebb kerülünk az egyenlítőhöz. Úticélunk 7° -kal északra volt az egyenlítőtől.

A gépből kilépve ért a következő meglepetés. A levegő olyan párás volt, hogy bele lehetett volna harapni, a budapesti fényszennyezetségű égen viszont örömmel fedeztem fel az α és β Centaurit, valamint a Skorpiót. A szállodáig vezető utat is nyaktekergetéssel folytattam. A gyorsan világosodó égen figyeltem a meredeken emelkedő fogyó Holdat és a Jupitert, mely akkoriban még nem nagyon látszott hazánkból.

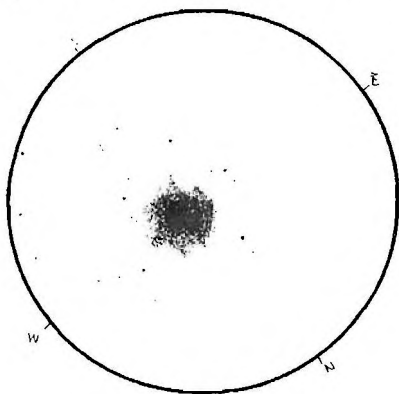
Végcélunktól, Negombótól sajnos 20 km-rel délre feküdt a főváros, ennek következtében az égbolt déli része elég fényes volt. Napnyugta után az Orion a zenitben ragyogott, már csak emiatt is kivittem a távcsövet. Régi vágyam teljesült, hiszen az Orion-ködöt végre egy szál fűrdőnadrágban észlelhettem a 30 fokos éjszakában. Az északi csillagképek kissé megdölvé, szinte felismerhetetlenek voltak.

Az észleléseket a Puppisban kezdtem el (NGC 2451, 2477) az itt-ott felhős égen, amühez néhány villámlás is társult, majd a Déli Fiastyúk (IC 2391) következett a Velában. Az ég itt még elfogadható volt, de ennél alacsonyabban sajnos már nem, de még így is eltévedtem a Carina nyílthalmazai között. Miután felfedezték a helyiek — halászok és biztonsági őrök —, hogy miben mesterkedem, az észlelés bemutatással változott. Megmutattam nekik néhány nyílthalmazt és az ω Centauri gömbthalmazt, mely még 7x35-ös binokulárral is rendkívül látványos volt.

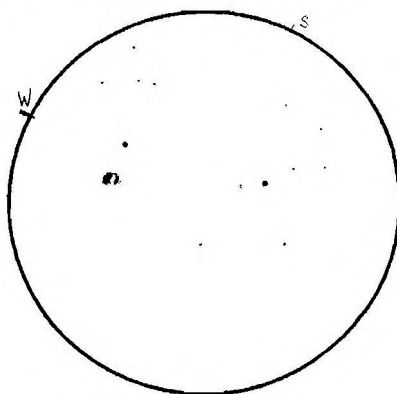
De az igazi csoda még váratott magára. A következő négy éjszaka nagyrészt felhős volt, és csak néhány szokatlan dolgot figyeltem meg, mint pl. a kelő Ursa Maiort, a zenitben delelő Marsot, az alig pislákoló Polarist sib. Napközben a legfurcsább az volt, hogy a déli órákban alig 30 cm-es árnyékom volt.

A hatodik nap végre elindultunk a hegyekbe egy kétnapos kirándulásra. Az éjszakát Nuwara-Eliyában töltöttük, 2000 m-rel a tengerszint felett. Vacsora után tiszta és szokatlanul sötét ég fogadott, és kitérult a csodák kapuja előttem. Első cél-

pontom a Gum-köd volt, de néhány halvány foszlánynál nem láttam többet belőle. A téli Tejút egyébként pont ott volt a legfényesebb. A szemem egyébként is már az η Carinae-ködöt kereste, és nem kellett csalódnom. A köd szenzációs volt, a $2^{\circ}45'$ -es látómezőt majdnem teljesen kitöltötte. Az Orion-ködöt mind méret, mind megjelenés terén maga mögé utasította, nem is beszélve a csillagokkal teli látómezőről. Ezután az ω Centauri következhetett volna, ha meg nem jelenik két rendőr, akik közölték velem, hogy jobb lenne, ha inkább visszamennék a szállodába, mert a közelben volt egy kis lövöldözés. Így a szálloda udvaráról folytattam az észlelést.

NGC 5139 GH Cen (ω Cen)
15 T, 38x

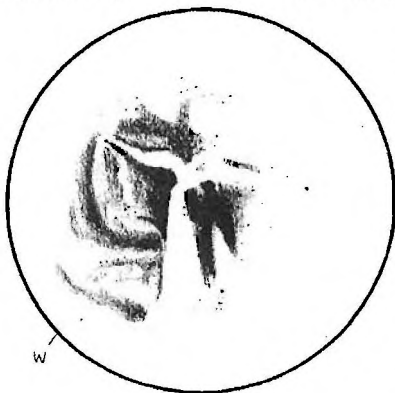

NGC 5128 GX Cen (Cen A)
15 T, 100x

Az ω Centauri 15 cm-es távcsővel és 38x-os nagyítással is sokkal szebb, mint az M13 pl. 20 cm-essel és 100x-os nagyítással. Lenyűgöző a teljes felületen felbomló gömbhalmaz, amely uralja a több mint 1° -os látómezőt. A Déli Fiastyúk, az Ékszerdoboz, az NGC 3114, 3293, 2451, 3766 és az IC 2602 mind nagyon szép, és nagy részük szabad szemes. Még ezek közül is kiemelkedett az NGC 3532, ami életem legszebb nyílthalmaza. Olyan, mintha több Messier-nyílthalmaz egymásra raktak volna. Észleltem a Centaurusban az óriási, éléről látszó galaxist, az NGC 4945-öt, amely jóval nagyobb, mint az M104 vagy az NGC 4565. A 7x35-ös binokulár már megmutatta a Centaurus A rádiógalaxis (NGC 5128) porsávját. A Dobson jobban mutatta, hogy ez a gyönyörű aktív galaxis két részből áll, és hogy ez a két rész a galaxis egyik szélén összeér.

Az α Centauri két, nagyon fényes pöttyként ragyogott a látómezőben — ilyen kaliberű kettőscsillagot sem láttam addig! A nagy mély-egezés közben megfedkeztem az Acruxról, láttam viszont a Szenezsákot: jókora darab hiányzik a Tejútból! Saját galaxisunk volt talán a legszebb objektum. Binokliával annyira kontrasztosan látszott, hogy könnyen lehetett volna rajzolni. A Scorpiusban az Antaresig tartott, a Lupusban pedig ketté vált, akárcsak a Cygnusban. A Tejút követve nyílthalmazok egész sorára akadtam a Normában és az Arában. Ez utóbbi csillagképben láttam egy különös gömbhalmazt, az NGC 6397 „személyében”. Halója teljesen aszimmetrikus, központi része háromszög alakú. Az NGC 6188 diffúz köd kevésbé volt látványos,

de nem volt nehéz azonosítani. A nyílthalmazok közül az NGC 3532 mellett ki kell emelnem a $\xi^{1,2}$ Sco és a $\mu^{1,2}$ Sco közötti komplexumot (NGC 6231, 6268, 6242 és H12).

NGC 3372 Car DF (η Car-köd)
15 T, 22x + mély-ég szűrő, LM= 2°45'

getése. Hosszú idő után először láttam a Polarist, tőle nem messze pedig a Hale-Bopp ragyogta be az Indiai-óceán eget. Az Andromedából indulva a Cepheusig követhettem a csóvát.

Hazaérkezve unokaöcsém megkérdezte, hogy a déli égbolt jobb-e az északinál. Azt kellett felelnem, hogy jobb. Sokkal jobb.

A déli Messier-objektumok is „csúcsformában” látszottak, különösen az M8, az M16 és az M17. Az M4-et nem sikerült szabad szemmel megpillantanom, de sokkal jobban látszott, mint itthonról. Meglepődve tapasztaltam, hogy az Antares közel sem olyan vörös színű, mint Magyarországról. Amint magasabbra emelkedett, inkább az Arcturusra emlékeztetett színárnyalata, semmint a Betelgeuse-re.

Neogombóba visszatérve nem sok történt. Az egyik esti Hold-nézegetés közben megismerkedtem egy angol amatőrrel, aki az angliai fényszennyezés miatt már nem észlel, így kihasználatlanul áll 15 cm-es refraktora.

A Murphy-törvénynek megfelelően a hazafelé tartó repülőn az északi oldalra kerültem, így maradt az északi égbolt nézegetése.

SZABÓ GÁBOR

CAPELLA KFT

Az Ön partnere a számítástechnikában

- Számítógépek egyedi igények szerinti kiépítésben.
- Meglevő gépek felújítása, karbantartása.
- Hardver-szoftver szaktanácsadás.
- Vállalkozásoknak rendszeres karbantartás.

Számítógépvásárlásnál az MCSE tagjai számára a rendelkezésre álló összes szabadterjesztésű csillagászati programot és képet telepítjük (kb. 35 Mb).

A PROGRAMOK ÉS KÉPEK POSTÁN IS KÉRHETŐK 200 FT LEMEZENKÉNTI ÁRON (TELEFONOS EGYEZTETÉS UTÁN).

Megrendeléseiket Tóth Tamás várja!

1193 Budapest, Komjáti u. 15/a.

Telefon/fax: 282-2685, 06-20-468-615, E-mail: tta@iris.elte.hu

